

Ocene in poročila o publikacijah in razstavah

Publikacije

Hraniti in ohraniti: 100 let načrtnega zbiranja in ohranjanja arhivskega gradiva ter 70 let delovanja profesionalne arhivske ustanove v Mariboru – jubilejni zbornik. Maribor, Pokrajinski arhiv, 2003, 480 strani

Leto 2003 je imelo za Pokrajinski arhiv Maribor poseben pomen, saj smo v njem praznovali kar dvojni jubilej: 70. obletnico uradne ustanovitve Pokrajinskega arhiva Maribor in 100. obletnico ustanovitve Zgodovinskega društva za slovensko Štajersko, ki je prvo začelo organizirano zbirati in hraniti arhivsko gradivo s tega območja. V počastitev jubilejev je Pokrajinski arhiv Maribor pripravil sklop treh predstavitvenih publikacij.

Prva publikacija je **jubilejni zbornik**, z naslovom **Hraniti in ohraniti** (100 let načrtnega zbiranja arhivskega gradiva ter 70 let delovanja profesionalne arhivske ustanove v Mariboru). Sestavljajo ga štiri celote. V prvem, slavnostnem delu so govori Andreja Rihtar – ministrice za kulturo Republike Slovenije, Borisa Soviča – župana mesta Maribor, in mag. Slavice Tovšak – direktorice Pokrajinskega arhiva Maribor.

V drugem, predstavitvenem delu je v prispevku dr. Miroslava Novaka **Pokrajinski arhiv Maribor 1903-1933-2003** prikazana zgodovina arhivske institucije, dodani so seznam zaposlenih v mariborskem arhivu od 1932 do 2003, ki ga je pripravila Darinka Arčnik, predstavitev danes zaposlenih s kratkimi življenjepisi ter bibliografija izdanih publikacij Pokrajinskega arhiva Maribor, ki jo je pripravil Leopold Mikec Avberšek.

Tretji, strokovni del je najobsežnejši in prinaša strokovne članke arhivistov Pokrajinskega arhiva Maribor. Vsi članki imajo izvlečke v slovenščini in angleščini, povzetke pa v nemščini.

Prvi je prispevek Suzane Čeh, višje arhivistke, in Zdenke Semlič Rajh, višje arhivistke, **Arhivsko gradivo s področja uprave v pristojnosti Pokrajinskega arhiva Maribor**. Ukvarja se z gradivom, ki ga v mariborskem arhivu hranijo na dveh oddelkih: na oddelku za arhivsko gradivo uprave od 1850 do 1945 in na oddelku za arhivsko gradivo po letu 1945. Prispevek opisuje načine pisarniškega poslovanja, ustvar-

jalce arhivskega gradiva, odbiranje, prevzemanje in popisovanje tovrstnega gradiva. Ukvarja se tudi s problemi varovanja in uporabe arhivskega gradiva s področja uprave.

Sledi članek Emice Ogrizek, arhivske svetovalke, **Arhivsko gradivo s področja pravosodja na pristojnem območju Pokrajinskega arhiva Maribor**, ki kaže značilnosti nekdanjih in sedanjih ustvarjalcev ter arhivskega gradiva s področja pravosodja. Predstavi zakonodajo in težave, na katere naletimo pri njenem izvajanju. Na začetku članka so zbrani in razjasnjeni temeljni pojmi s področja pravosodja.

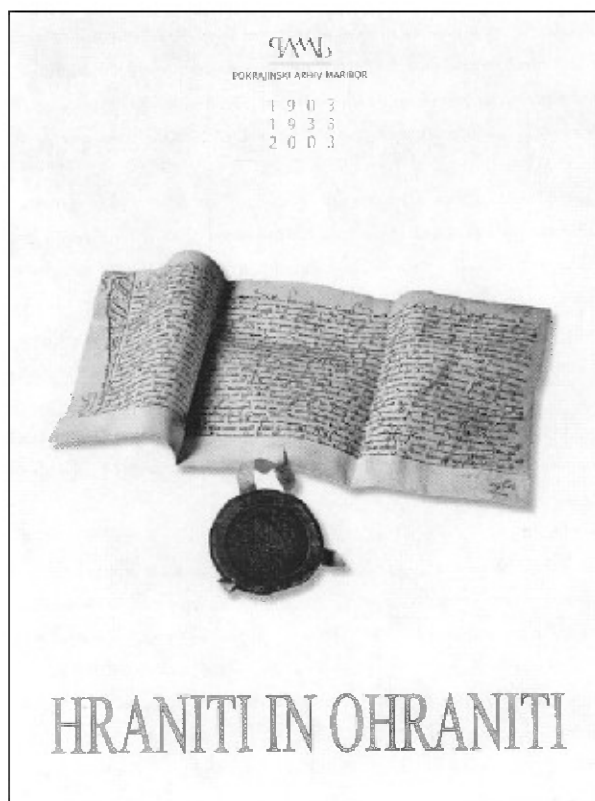

Ministrica za kulturo Andreja Rihtar in direktorica Pokrajinskega arhiva Maribor mag. Slavica Tovšak.

Šolstvo, zdravstvo in sociala v Pokrajinskem arhivu Maribor je naslov prispevka Simone Velunšek, višje arhivistke, v katerem se avtorica posveča zakonodaji, ki se navezuje na gradivo s področij šolstva, zdravstva in sociale. Ukvarja se tudi z vprašanji materialnega varstva, valorizacije in uporabe tovrstnega gradiva.

Gradivo s področja gospodarstva obravnava dr. Peter Pavel Klasinc, arhivski svetnik, v članku **Multi-disciplinarnost arhivskega gradiva v fondih s področja gospodarstva**. V njem opozori na različne oblike sprejemanja tovrstnega gradiva v arhiv, na različne načine urejanja in vrednotenja ter na pomen, ki ga ima gradivo za uporabnike in raziskovalce. Opravljena je tudi primerjava pregledov fondov s področja gospodarstva v različnih arhivih v Sloveniji, velik poudarek pa avtor posveča problemom poslovanja z dokumentacijo ob stečajih, likvidacijah ali reorganizacijah podjetij, do katerih je prišlo po spremembi družbenega sistema v Sloveniji.

Sledi prispevek **Arhivsko gradivo društev, političnih organizacij in združenj na območju Pokrajinskega arhiva Maribor**, arhivista Jureta Mačka. Ukvarja se z gradivom ustvarjalcev, ki sodijo med pravne osebe zasebnega prava in se njihovo gradivo zato uvršča k privatni lastnini, podvrženi posebnim zakonom. Opozarja na dilemo, kako zavarovati in ohraniti privatno arhivsko gradivo kot kulturno dediščino, ne da bi pri tem kršili pravico do privatne lastnine.

Naslovnica zbornika ob sedemdesetletnici Pokrajinskega arhiva Maribor.

Viktor Vrbnjak, arhivist, je napisal članek **Osební in družinski fondí v Pokrajinskem arhivu Maribor**, v katerem predstavi načine prevzemanja privatnih fondov, ki so bili prvi dokumenti, hranjeni pri Zgodovinskem društvu za slovensko Štajersko. Gre za po obsegu in vsebini zelo različno gradivo, ki se še danes prevzema s podaritvami, volili in odkupi.

Starejše arhivsko gradivo v Pokrajinskem arhivu Maribor je predstavil arhivist Ivan Fras. Gre za gradivo, ki je nastalo pred letom 1850 in v katero sodijo: zbirka listin, gradivo gosposčin, graščin, imenj, trgov in občin. Avtor po uvodni razjasnitvi strokovne terminologije razlaga začetke zbiranja starejšega arhivskega gradiva, posebno pozornost pa nameni opisu franciscejskega katastra katastrskih map za Štajersko, ki je pomemben vir za raziskavo slovenske gospodarske zgodovine in etnologije.

Višji arhivist Leopold Mikec Avberšek je napisal članek **Knjižnica in čitalnica Pokrajinskega arhiva Maribor**, ki vsebuje zgodovinski pregled delovanja knjižnice v arhivu, oris knjižničnega gradiva in programa COBISS, ki je olajšal katalogizacijo, izposajo in uporabo arhivskega gradiva v čitalnici.

Sledi prispevek arhivistke Lučke Mlinarič, **Nekonvencionalno arhivsko gradivo v zbirkah in fondih Pokrajinskega arhiva Maribor**. Govori o specifičnem arhivskem gradivu, ki je večinoma ohranjeno v zbirkah. Predstavljeno je po sklopih, in sicer glede na vrsto nosilca informacij: gradbeni načrti ter projektna in tehnična dokumentacija; zemljevidi; fotografije, razglednice, dopisnice; negativni na stekleni plošči in filmski negativni; mikrofilmi; gramofonske plošče; plakati, lepaki in letaki; priznanja, diplome, spričevala; drobni tiski; pečati ter štampljke in žigi; plačilna sredstva – bankovci, kovanci in obveznice; računi; osmrtnice.

Razstavna dejavnost je od prvih začetkov pa do danes opisana v prispevku mag. Slavice Tovšak, arhivske svetovalke – **Razstave kot segment dejavnosti Pokrajinskega arhiva Maribor**. V zadnjem času se razstavna dejavnost vrši v dveh razstaviščih mariborskega arhiva, v Archivumu in Hadu, arhiv pa ob vsaki razstavi izda katalog, ki ohranja njen pomen in vrednost. Avtorica posveča posebno pozornost tudi možnosti pedagoške dejavnosti oziroma posebnim učnim uram zgodovine ob razširjenem in poglobljenem ogledu razstav. Poudarjen je tudi pomen sodelovanja s tujino, saj so številne razstave, ki so jih pripravili sodelavci mariborskega arhiva, gostovale v tujini.

Oblike in načini strokovnega izobraževanja v Pokrajinskem arhivu Maribor so predstavljeni v članku mag. Slavice Tovšak, arhivske svetovalke, ki po definiciji strokovnih pojmov in ciljev v izobraževanju predstavi značilnosti izobraževalnega sistema v arhivskih in nearhivskih institucijah. Nato se avtorica posveti pregledu usposabljanja delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom, arhivskemu izobraževanju v okviru srednješolskega programa, usposabljanju pripravnikov v mariborskem arhivu, oblikam dopolnilnega izobraževanja in individualnemu izobraževanju arhivskih delavcev.

Višja arhivistka Zdenka Semlič Rajh v članku **Pomen Znanstvenoraziskovalnega dela in mednarodnega sodelovanja za profesionalno delo v arhivih** poudarja, da raziskovalno delo predstavlja del vsakodnevnega profesionalnega dela v arhivu. Opozarja na nekatere arhivske dejavnosti, skupno z evidentiranjem in drugimi oblikami mednarodnega sodelovanja, ter nakazuje smernice razvoja in predstavi zgodovino znanstvenoraziskovalnega dela v Pokrajinskem arhivu Maribor.

Sledi prispevek arhivistke Gordane Šovegeš, **Pokrajinski arhiv Maribor v multikulturnem okolju s poudarkom na sodelovanju z madžarskimi arhivi**, ki opozori na del gradiva v mariborskem arhivu, ki ni v slovenskem jeziku, pa tudi na gradivo, ki je nastalo na ozemlju današnje pristojnosti Pokrajinskega arhiva Maribor, a je bilo odneseno v tujino, kjer ga še danes hranijo. Poudarja pomen sodelovanja z arhivi, ki hranijo omenjeno gradivo, in pomen evidentiranja. Na simpozijih in pri skupnih projektih se med arhivi na mednarodni ravni razvija sodelovanje, ki bo aktualno tudi po vstopu v Evropsko unijo.

Na koncu sklopa strokovnih člankov je prispevek dr. Miroslava Novaka, arhivskega svetovalca, **Tehnološko-tehnična podpora arhivskemu strokovnemu delu v Pokrajinskem arhivu Maribor**. Po predstavitvi nekaterih arhivsko-tehničnih pojmov opiše avtor začetke, razvoj, probleme in v mariborskem arhivu uporabljene rešitve s področij knjigoveštva in restavracije, reprografije in reprodukcije ter logističnih rešitev. Predstavi tudi tehnično varovanje arhivskega gradiva, računalniško podporo in komunikacije, ki so potrebne za vsakodnevno arhivsko strokovno delo in za uporabo arhivskega gradiva.

Četrti sklop jubilejnega zbornika je natančen zgodovinski pregled zbiranja arhivskega gradiva – od prvih teženj po zbiranju, obdelavi in uporabi, do nastanka in delovanja Banovinskega arhiva v Mariboru, iz katerega je pozneje nastal Pokrajinski arhiv Maribor. Članek je napisal arhivist Viktor Vrtnjak in ima naslov **Prispevek k zgodovini arhivske službe na Slovenskem Štajerskem do leta 1941**.

V zborniku so objavljene fotografije Dragiše Modrinjaka, Bineta Kovačiča in nekaj primerkov fotografij, ki jih hrani Fototeka Pokrajinskega arhiva Maribor. Zbornik, ki ima 480 strani, so v nakladi 300 izvodov natisnili v tiskarni vb Rogina d.o.o., Radizel.

Poleg zbornika naj omenim še **Predstavitveno knjižico**, v kateri so na kratak in poljuden način zapisani osnovni podatki o pristojnem območju in nalogah arhiva, o fondih in uporabi arhivskega gradiva ter kratak pregled zgodovine arhivske dejavnosti z območja, ki je danes v pristojnosti Pokrajinskega arhiva Maribor. Na koncu knjižice so zapisani naslovi, telefonske številke in drugi podatki, ki utegnejo koristiti uporabnikom arhiva. Knjižica obsega 15 strani in vsebuje fotografije primerkov atraktivnega gradiva, ki ga hrani Pokrajinski arhiv Maribor. Besedilo je napisal dr. Miroslav Novak, knjižica je izšla v 1500 izvodih, natisnila jo je Tiskarna Štumpf.

Jubilejne publikacije Pokrajinskega arhiva Maribor

Nadalje je Pokrajinski arhiv Maribor v jubilejnem letu pripravil videokaseto **Hraniti in ohraniti**, ki v 35 minutah predstavi zgodovino hranjenja dokumentov, oriše značilnosti današnje ureditve Pokrajinskega arhiva Maribor, poudari značilno arhivsko problematiko hranjenja, urejanja ter restavriranja ter prikaže uporabo arhivskega gradiva v upravno-pravne, raziskovalne in razstavne namene. Prikazuje veliko zanimivega gradiva, ki ga hrani arhiv, film pa popestrijo tudi glasba, ki se je ohranila na starih gramofonskih ploščah, in filmski posnetki iz obdobja Rudolfa Maistra, druge svetovne vojne in zgodnjega povojnega obdobja. Režiser filma je Bojan Labovič, avtor besedila je dr. Miroslav Novak s sodelavci, v vlogi pripovedovalke pa srečamo Tajdo Lekše. Kaseto je namenjena širši javnosti, tudi tistim, ki arhiva še ne poznajo.

Mojca Horvat

Tone Krampač, Vodnik po matičnih knjigah Nadškofijskega arhiva Ljubljana, Nadškofija Ljubljana – Arhiv, Priročniki 2, Ljubljana 2003, 128 strani

Letos je Nadškofijski arhiv Ljubljana (v nadaljevanju NŠAL) v zbirki Priročniki izdal težko pričakovano knjigo arhivista Toneta Krampača z naslovom *Vodnik po matičnih knjigah Nadškofijskega arhiva Ljubljana*. Knjiga vsebuje popis vseh matičnih knjig (v nadaljevanju MK) ljubljanske nadškofije, ki jih hrani NŠAL, to je rojstnih, poročnih in mrljskih MK, tako originalnih kot tudi dvojnikov.

Knjiga je nadgradnja vodnika iz leta 1972, ko je Skupnost arhivov Slovenije v treh zvezkih izdala *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije z izčrpnim zgodovinskim pregledom*. Bil je že skrajni